

Riina Mattila

**SILMÄT
AVATESSA
ON EDELLEEN
PIMEÄÄ**

WSOY

Riina Mattila

**SILMÄT
AVATESSA
ON EDELLEEN
PIMEÄÄ**

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

kiitokset
WSOY:n kirjallisuussäätiö
SKR Lapin rahasto
Essi Kytöhonka
Mirja Vaittinen
Suvi-rakas ja pikku-Saaga

Sivun 95 lainaus Iida Rauma: Katoamisten kirja (2011, Gummerus)

© Riina Mattila ja WSOY 2021
ISBN 978-951-0-45622-4
Werner Söderström Osakeyhtiö
Painettu EU:ssa

*some days I move like water
some days I burn like fire
some days I wanna push further
some days I wanna do nothing
(justin bieber: changes)*

kaisalle
1991–2017

Vilja löysi Joelin muistikirjan laatikosta, jonka Joelin äiti oli antanut hänelle edellisenä iltana.

Päivä oli maanantai, maaliskuun kahdeskymmenesseitsemäs, viikko ja kaksi päivää Joelin ruumiin löytymisen jälkeen. Vilja oli yksin kotona Ketun kanssa, vanhemmat olivat töissä. Joel-uutisten jälkeen Viljan äiti oli soittanut lukion rehtorille ja sanonut Viljan jäävän sairauslomalle ja suorittavan loput ylioppilaskirjoituksista syksyllä. Rehtori oli ollut vähäsanainen, Joelin tapaus oli ensimmäinen hänen työurallaan. (Yrityksiä oli ollut, pahimmillaan useita lukuvuoden aikana, mutta niistä ei tunnetusti puhuttu.) *Ymmärrämme kyllä*, rehtori oli sanonut, *kerro Viljalle terveisiä ja sano, että suree niin kauan kuin on tarpeen*. Viljasta lause kuulosti surkuhupaisalta: oliko suremiselle muka olemassa määräaika? Viljasta tuntui, ettei hän toipuisi menetyksestä koskaan.

Kettu istui hänen vierellään ja painoi oranssinruskean kuononsa hänen reittään vasten, kun Vilja nosteli tavaroita laatikosta lattialle.

Piirustus, jossa oli kaksi kömpelöä ihmishahmoa, jääkiekkomaali ja kuunsirppi. *Hyvää joulua Joel, siinä luki. Terveisin Vilja.*

Siilipehmelelu, joka oli nököttänyt Joelin sängyn jalkopäässä yksitoista vuotta.

Pieni karttapallo, joka oli roikkunut Joelin pöytälam-pussa.

Nippu vanhoja valokuvia, joissa Joelilla oli vielä hap-sottava tukka ja serkuilta perittyjä vaatteita.

Kaksi flanellipaitaa ja mustavalkea villatakki, jonka etumukseen oli liimattu vaaleanpunainen post-it-lappu. *Joelin minulle kirjoittamassa kirjeessä luki, että tämä kuuluu sinulle. Rakkaudella, Leila.*

Ja sitten se kirottu kangaspintainen muistikirja, jota Joel raahasi aina mukanaan. Sitä Vilja ei pystynyt avaa-maan heti, eikä pystynyt pitkään aikaan.

Kului viikkoja, ennen kuin Vilja tunsu olevansa tarpeeksi järjissään lukeakseen, mitä hänen parhaan ystävänsä päässä oli liikkunut. Eikä se ollut kaunista.

Lukeminen ei ollut puhdistavaa. Se oli kammotta-vaa. Etenkin, kun viimeinen merkintä oli revitty irti ja siirretty muistikirjan alkuun niin, että se muuttui merkinnäksi yksi. Tuo viimeinen – tai ensimmäinen – merkintä oli kirjoitettu millintarkalla käsialalla, niin kuin Joel olisi paperillekin halunnut näyttää, miten tosissaan oli. Tuo jämpti päättäväisyys sai Viljan voi-maan fyysisesti pahoin.

Vilja ajatteli, ettei hänen pahoinvointinsa silti ollut millään tavoin verrattavissa siihen, mitä Joel oli jou-tunut kestäämään. Sillä Joelin sisällä oli kytenyt kaaos, kahteen päinvastaiseen suuntaan keuliva raivo-olento,

joka piti häntä otteessaan ja ohjaili häntä kuin patte-reilla toimivaa lasten lelufiguuria. Lopulta noiden kah-den suunnan välinen matka oli kasvanut niin suureksi, että Joel eksyi.

Ja kuten aikansa harhailleille eksyneille usein käy, he väsyvät.

He antavat periksi.

Ja kun he eivät enää jaksa, muiden tehtäväksi jää etsiä periksi antaneen rippeet rämeiköistä ja kaivaa hänet näkyville niin, että hänet muistetaan aina, juuri sellaisena kuin hän oli.

Ei enempää, ei vähempää. Juuri sellaisena kuin hän oli.

JOELIN MUISTIKIRJA

18.3.2017 KLO 19:00

Hei äiti, isä, Otso, Vilja ja muut,

rakennan tätä välimatkaa meidän väliin välimerkki kerrallaan. Painan mielessäni space-näppäimen pohjaan ja kokoan sillä tavalla avaruuden ympärilleni. Minun täytyy se tehdä, jotta kykenen. Lähtemään.

Sillä jos päästän teidät ajatuksiini, sellaisina kuin olette, huolestuneina, rakastavina, elämänmyönteisinä, minä en pysty lähtemään, ja jos minä en pysty lähtemään... tämä kaikki jatkuu ja kertaantuu, eikä mikään ajatus ole minusta yhtä hirveä kuin ajatus kaiken jatkumisesta.

Jos on olemassa mustia aukkoja, avaruuden loppumattomia nieluja, minä haluan sinne, niitä minä en pelkää. Elämän loppumatonta pimeää minä pelkään, ja siksi minä lähdän.

Nämä merkinnät ovat teille, sillä muuta minulla ei ole tarjota. En voi tarjota teille elämää, koska minulle se ei ole enää vaihtoehto. Miltä teistä tuntuisi olla elossa, mutta olla silti elämästä ja elämisestä erillään? Pahalta, uskoisin, ja siitä te löydätte syyn. Kysyjille voitte kertoa, että Joel väsyi, sillä se on totta.

Haluaisin pyytää teitä antamaan minulle anteeksi, mutta en kehtaa. Siksi pyydän, että yritätte ymmärtää.

Minä väsyin.

Joel

E N N E N

Huoneessa on tukalan kuuma, vaikka tuuletusikkuna on avattu ääriasentoon. Kuumuudesta huolimatta Joel ei riisu kaulahuiviaan, sillä se luo hänelle kummallisen illuusion turvasta. *Niin kauan kuin kaulahuivi on paikallaan, mikään ei läpäise minua*, hän ajattelee ja jatkaa lukemista. Vilja istuu nojatuolissa ja roikottaa jalkojaan rennosti tuolin käsinojan yli. Hän selittää jotain nopeatempoista juttua ja nauraa välillä Juulian kanssa ääneen. Joel yrittää olla kuuntelematta ja keskittyä kirjaan. Välillä hän nostaa katseensa olohuoneen ikkunaan, josta näkee Viljan takapihalle. Kesä on ollut pohjoisen kesäksi poikkeuksellisen lämmin, eikä ruskasta ole vielä tietoakaan.

»Lukisit vähemmän», Juulia sanoo kuin ohimennen ja irvistää Joelille. »Etkö sä ole kiinnostunut meistä vai mikä sua vaivaa?»

Joel siirtää katseensa pois novellikokoelmasta ja kohottaa kulmiaan Viljalle, joka tuijottaa Juuliana huvittuneena.

»Anna sen olla», Vilja sanoo hyväntuulisena, »se on taiteilija. Se on meidän kaikkien yläpuolella.»

Juulia alkaa nauraa ja Joel hänen mukanaan.

»Teidän jutut on liian huonoja mun korville», Joel sanoo ja saa muut nauramaan lisää. Se tuntuu hyvältä, tavalliselta. *Sinä pystyt tähän*, Joel ajattelee, sulkee kirjan ja korjaa asentoaan. Vähäuninen yö ja siitä johtuva sängyssä pyöriskely kivistää lihaksissa.

Juulia kumartuu eteenpäin ja työntää lasiaan kohti Joelia. »Ota siitä, taiteilija.»

Joel nielaisee. »Alkoholi ei oikein sovi mulle...»

Juulia helähtää nauruun, jossa on ripaus sääliä. »Ei siinä ole alkoholia. Ainakaan kovin paljon.»

Sinä pystyt tähän, Joel ajattelee uudelleen ja nostaa lasin pöydältä. Hän hörppää lasista ja hymyilee hämillään. »Hyvää», Joel sanoo ja hörppää uudestaan. Juulia hurraa ja nousee hakemaan uuden lasin keittiöstä.

»Ei sun ole pakko», Vilja sanoo matalalla äänellä Juulian hävittyä keittiöön. »Toi nyt vaan on tuommonen. Vähän raskas.»

»Mähän olen taiteilija», Joel siristää Viljalle silmiään, »niinhän sä sanoit. Ja kaikki taiteilijat ryyppää.»

»Äh, mä kiusasin. Eikä kaikki taiteilijat ryyppää.»

»Ihan sama», Joel sanoo, »aion kuitenkin vähän irrotella.»

»Ootsä varma?»

»Jep», Joel sanoo ja nostaa Juulian lasin ilmaan. »Meille!»

»Meille», Vilja naurahtaa ja kolauttaa oman lasinsa Joelin lasia vasten. Lasit helähtävät kuin jokin kaunis kello.

*

Tuntia myöhemmin Joel makaa sohvalla pää Viljan sylissä. Joel puhuu elohopeasta ja siitä, kuinka läheisyyttä joskus kaipaa niin, että uskottelee itsensä uskomaan mitä vain.

»Mut sitten kun sitä läheisyyttä joltain saa, niin kaikki aikaisemmat suhteet tuntuu jotenkin... vyöryvän mun päälle. Niin kuin ne kaikki muut tulis siihen samaan tilaan, samaan tilanteeseen. Tajuutko?»

»En», Vilja sanoo. »Tai ehkä. En tiedä. Sä ajattelet aina asiat ihan liian pitkälle.»

»Totta», Joel sanoo. »Ratkaisu: lopetan ajattelemisen.»

»Kannatetaan.»

»Sä oot niin viisas. Miksei me seurustella?»

»Voi luoja!» Vilja huudahtaa ja huitaisee Joelia päähän. »Lopeta.»

Joel kierähtää kyljelleen sohvalla ja tuijottaa Viljaa kujeilevasti hymyillen. »Vastaa mulle!»

»Ai että miksei me seurustella?»

»Niin. Enkö mä kelpaa sulle? Oonko mä liian lyhyt?»

Vilja nauraa. »Kelpaat mulle aina. Mutta et sillä tavalla.»

»Liian fiksu? Liian sekaisin? Niin komea, että sua alkaa hävettää?»

Vilja huitaisee Joelia päähän toistamiseen. »Yksi sana. Penis.»

»Mitä?»

»Niin. Sulla on penis.»

»Ja sekö on sulle liian lyhyt? Mistä tiedät?»

Vilja ulvahtaa ja huitaisee Joelia toistamiseen. »Ihan sama onko se pitkä vai lyhyt. Sulla kuitenkin on se.»

»Kauheaa olettamista.»

»Anteeksi», Vilja hihittää.

»Mistä te puhutte?» Juulia kysyy kovaan ääneen ja paukauttaa terassin oven takanaan kiinni. Juulian kengistä varisee hiekkaa parketille.

Joel ja Vilja vilkaisevat toisiaan ja purskahtavat nauruun. »Ei mistään.»

»Aha», Juulia vastaa ja kompuroi bluetooth-kaiuttimen luo, nostaa sen käteensä ja painelee musiikkia isommalle.

»Tanssitaan!» Juulia hihkaisee sitten ja loikkaa lähemmäs sohvaa.

»En mä osaa tanssia», Joel sanoo naurua äänessään.

»Kaikki osaa, anna mä näytän», Juulia kujertaa ja yrittää kiskoa Joelia ylös sohvalta. Joel nykii kaulahuiviaan ja nousee kankean näköisesti seisomaan. Juulia päästää kimeän äännähdyksen ja alkaa kiemurrella Joelin edessä musiikin tahtiin.

Mitä helvettiä täällä tapahtuu, Vilja ajattelee ja tuijottaa epäuskoisena Juuliaa, jonka koko persoonallisuus tuntuu muuttuneen muutaman lasillisen jälkeen. Vilja yrittää saada Joeliin katsekontaktia, mutta Joel tuijottaa Juulian heilumista samaan tapaan kuin Vilja on nähnyt äitinsä katsovan ruokaohjelmia lehtikaalidieetin aikana. Etovasti.

»Sä oot aika kuuma», Juulia sopertaa ja koskettaa Joelin poskea, jossa murrosiän akne vielä näkyy. Joel punastuu.

»Joo, mulla on aika kuuma», Joel vastaa ja katsoo Juuliaa silmiin. *Ihan kivat silmät*, hän ajattelee.

»Ota toi kaulahuivi pois», Juulia sanoo, »sähän tukehdut. Mä autan.»

Juulia kieputtaa kaulahuivia Joelin ympäriltä ja kiskaisee sitten Joelin lähemmäs itseään.

»Mä en oo koskaan suudellut ketään taiteilijaa», Juulia sanoo matalasti ja räpyttää paksuksi meikattuja ripsiään. Joelia heikottaa. Juulia tuoksuu erilaiselta kuin Vilja: vaniljaiselta ja jotenkin viattomalta.

Vilja pidättää nojatuolissa nauruaan. Joel hytkyy musiikin tahdissa niin kuin hänen jalkansa olisivat eri mittaiset ja lantion nivelten kohdalla betonivalua. Juulia kiemurtelee Joelin kehoa vasten ja pitää edelleen kiinni kaulahuivista. Vilja esittää tuijottavansa tiiviisti puhelimensa ruutua, vaikka kuvaa edessään avautuvaa näkyä salaa. Hän haluaa näyttää sen Joelille myöhemmin ja nolata hänet kunnolla.

*

Seuraavalla viikolla Joel ja Juulia kävelevät psykologian tunnille käsi kädessä. Vilja yrittää näyttää tavalliselta, vaikka hänen vatsassaan muljahtaa. Kun Joel istuu Viljan viereen ja kurkottaa kaulaansa virnistelläkseen luokan toisella puolella istuvalle Juulialle, Vilja näkee Joelin kaulassa punaisia jälkiä.

»Nätti kaula», Vilja supisee Joelille. Joel kiusaantuu ja korjaa kaulahuiviaan tiukemmalle.

»Juulia on aika... kovakourainen», Joel sanoo ja vilkaisee Viljaa nopeasti. »Mut ei se mua haittaa. Musta se on ihan kivaa.»

»Musta toi on teiniä.»

»Musta sä oot mustasukkainen.»

»En helvetissä.»

»Saat sä olla. Se on ihan normaalia.»

Vilja pyörittää silmiään ja naputtaa kynää pöydänkantta vasten. »Mä oon vaan yllättynyt. En ajatellut, että Juulia olisi sun tyyppiä.»

»Ai kun se on kaunis ja muutkin halua sitä?»

Vilja lopettaa kynällä naputtelun ja katsoo Joelia tutkivasti. Joel kestää katseen painon ja tuijottaa tiukasti takaisin.

»Ei», Vilja sanoo hitaasti, »se vaan ei ole kauhean fiksu. Siis sillä tavalla kuin sä. Senhän takia mä sen kanssa oon hengailnut, kun sen kanssa pääsee helpolla.»

»Aika julmaa.»

»Ei mun mielestä. Ihmiset hengaa toistensa kanssa vaikka mistä eri syistä.»

»Nyt alkoi kiinnostaa», Joel sanoo, »minkä takia sä hengaat mun kanssa?»

Vilja hymyilee. »Koska susta ei enää pääse eroon. Sä oot perhettä.»

»Totta», Joel hymyilee takaisin. Punastumisen aiheuttama lämpö on haihtunut Joelin poskilta ja ne ovat nyt tavallisen kalpeat. »Ihan hyvä syy hengata jatkossakin.»

»Mutta oikeasti», Vilja jatkaa, »Juulia?»

Joel vaikenee ja tuijottaa luokan toiselle puolelle. Katon halogeenilamppu heijastuu Juulian vaaleista hiuksista ja Joelista tuntuu niin kuin koko huone olisi kesäistä valoa täynnä.

»En mä tiiä», Joel sanoo sitten, »se on kaunis ja sen hiukset näyttää viljapellolta. Ja niin kuin sä sanoit, se on helppo. Sen seurassa ei juuri tarvitse ajatella.»

»Julmaa.»

»Ei mun mielestä. Ihmiset seurustelee toistensa kanssa vaikka mistä eri syistä», Joel sanoo ja katsahtaa taas Viljaa, »tai niin mä olen kuullut.»

Tauolla Joel nojaa seinään ja tunnustelee oloaan. Hän painaa kädellä rintakehäänsä ja etsii pulssia punakeltaisen paidan alta. Samalla hän tuijottaa vastapäisen seinän valkeaa, sillä valkoinen väri rauhoittaa. Oikeastaan kaikki yksinkertainen tekee niin: hengitys, valkoinen seinä, kellonajan tarkistaminen. Vaikka Joel piti yksitoikkoisesta, fyysisestä viikonlopputyöstään kaupakeskusmarketin tiskaajana, taukojen aikana hän huomasi aina havahtuvansa. *Niin kuin joku muu olisi mun nahoissa ja liikuttelisi raajoja mun puolesta*, hän oli yrittänyt selittää outoa kokemustaan Viljalle edellisiltana baarissa. Vilja oli katsonut häntä niin kuin Vilja aina katsoi, veljellisesti, kohottanut tuopin ilmaan ja julistanut, että maailmassa kaikki oli hyvin niin kauan kuin Joel vain säilyttäisi mielikuvituksensa. Joel oli nauranut ja juonut lasinsa tyhjäksi ja jättänyt kertomatta, kuinka paljon havahtumiset olivat häntä alkaneet pelottaa. Sillä ne olivat. Töiden aloittamisesta lähtien Joel oli tuntenut käyvänsä automaatio-ohjauksella.

Se tuntui liian tutulta.

Pelottavan tutulta.

»Ai sä oot kanssa tauolla», toinen siivooja sanoo tullessaan taukotilaan. Joel hätkähtää ja yrittää peittää nolostumisensa hymyn taakse.

»Joo, pakko vähän venytellä välissä», Joel sanoo, irrottautuu seinästä ja pinnistelee hymynsä leveämmäksi.

»Päästäisköhän me tänään vähän aikaisemmin, mitä luulet? Mulla ei ole paljoa enää», Joelin työkaveri sanoo ja nappaa pöydällä olevasta -30% -tarrallisesta pake-tista muffinssin. Hän kuorii kääreän muffinssin ympäriltä ja tunkee puolet leivonnaisesta kerralla suuhunsa. »Aika helppo ilta», työkaveri jatkaa. Murusia lentelee puheen mukana hänen rinnuksilleen.

»Eiköhän me päästä», Joel vastaa. »Mä sain kaikki tiskit jo tehtyä. Enää kylmähuoneet tekemättä.»

»Ja pyykit. Mulla on vitusti pyykkiä, kun joku oli rikkonut kaljapulloja C-käytävälle», työkaveri irvistää.

»Ihanaa.»

»Jep. Onneksi kuitenkin vaan kaljaa. Reija sanoi, että se oli siivonnut viime viikolla kahdet juoppoyrjöt eteisestä.»

»Mieluummin yrjöjä kuin kalansilmiä», Joel vastaa ja irvistää vuorostaan. »Mä vihaan niitä. Irtosilmiä siellä jään seassa.»

»Voidaan tehdä vaihtokauppa ens kerralla. Sä siivoat yrjöt, mä tyhjennän kala-altaat.»

»Sopii», Joel sanoo ja hymyilee uudestaan. »Mä taidan mennä jatkamaan. Nähdään myöhemmin.»

Työkaveri nyökkää ja keskittyy räpläämään puhelintaan. Käytävällä Joel kaivaa oman puhelimensa epämurkavien unisex-työhousujen reisitaskusta ja selaa tulleita viestejä. Vilja on lähettänyt baarista kuvan, jossa on Juulian lisäksi muutama muu heidän

yhteinen tuttuensa. Joel painaa mikrofoniakkeeseen pohjaan ja selittää ääniviestin, että pääsee töistä luultua aikaisemmin ja on baarissa reilun tunnin kuluttua. Vilja vastaa epämääräisellä mölinällä, joka kuulostaa Juulian ääneltä. Joel hymähtää ja sujauttaa puhelimen takaisin taskuunsa.

Hiukan yhdentoista jälkeen Joel lajittelee pyykkiä ja harjaa lankamopeista enimmäkseen roskat pois, jotta pesukoneeseen kulkeutuisi mahdollisimman vähän hiekkaa. Sitten hän huuhtelee nimikoidut kumihanskansa ja ripustaa ne seinätelineelle kuivumaan seuraavaa viikonloppua varten. Toinen siivooja työntää siivouskärryt varastohuoneen oven eteen, huikkaa menevänsä kuittaamaan yövartijalle poistumisajan. Joel ottaa kärryt vastaan, pukkaa ne varastohuoneen nurkkaan ja sammuttaa huoneesta valot. Kun toinen siivooja on poissa näkyvistä, Joel kaivaa repusta vaatteensa ja vaihtaa ne nopeasti käytävän sirisevien halogeenilamppujen alla. Tavallista lyhyemmästä illasta huolimatta vartalo tuntuu jäykältä. Iho haisee hien ja lihamyllystä roiskuneen pesuveden sekoitukselle. Joel suihkauttaa deodoranttia paidan alla ja toivoo sen taittavan hajusta pahimman terän pois.

»Wow», toinen siivooja puuskahtaa harppoesaan käytävän toisesta päästä Joelin luo. »Vihteelle menossa?»

»Joo», Joel naurahtaa ja tunkee työvaatteitaan repussa olleeseen Prisman muovipussiin. »Kaverit on siellä jo.»

»Mä en tykkää baareista», työkaveri, jonka nimeä Joel ei vielääkään pysty muistamaan, sanoo ja nyrpis-

tää hiukan nenäänsä. »Musiikki on yleensä paskaa ja ihmiset jotenkin... naurettavia.»

»Okei», Joel naurahtaa ja vetäisee repun vetoketjun kiinni.

»En mä siis tarkoittanut, että sä oot naurettava tai mitään», työkaveri sanoo nopeasti, »mä en vaan henkilökohtaisesti ymmärrä baareja.»

»Joo, ei kaikki tykkää kaikesta», Joel sanoo ja pukee ulkotakin ylleen. »Mä tykkään siitä, kun saa hetkeksi unohtaa kaiken.»

Ja olla normaali, hän lisää mielessään. Vartalo tuntuu yhä jäykältä.

Päästyään kaupan takaovesta ulos työkaveri heilauttaa hänelle kättään ja katoaa kulman taakse. Joel pyörittää syntymävuotensa numerot pyöränsä lukkoon ja nakkaa vaijerilukon mummopyörän koriin. Hän seisoo hetken paikallaan ja keskittyy hengittämiseen. On irtonainen olo, taas se sama: niin kuin joku muu asuisi hänen sisällään ja yrittäisi rimpuilla vapauteen.

Olen marionetti-Joel, tuskin edes oikeasti olemassa, hän ajattelee ja polkaisee pyöränsä vauhtiin.

*

Baari on nuhjuinen ja sen alakerran sisätiloja hallitsee tiili. Ulkoasuun on panostettu niin, että juomahinnaston ympärille on kieputettu punainen led-valoköysi ja baaritiskin yläpuolelle pingotettu Jägermeisteria mainostava t-paita. Kaksi euroa maksavien hanajuomien takia kävijäkunta rajoittuu nuoriin, ja enemmän tai vähemmän parrakkaisiin keski-ikäisiin miehiin, joilla Joelin havaintojen mukaan on kaikilla kauhtuneet nah-

katakit ja vielä kauhtuneemmat lippalakit. Vilja, Juulia ja muut istuvat baarin oikeassa nurkassa, kauimpana biljardipöydästä ja taukoamatonta urheilua pyörittävistä tv-ruuduista, joihin kukaan parrakkaista miehistä tai parrattomista lukiolaispojista ei jaksakaan keskittyä. Joel heittää reppunsa ja ulkotakkinsa Viljan jalkoihin ja lupaa tarjota kaikille kierroksen. Muut paukuttavat pöytää. Juulian silmissä on jo humalaisen laiska katse.

Joel kävelee baaritiskille ja asettautuu rennosti odottamaan. Outo olo tempoilee edelleen vatsassa. Keski-ään ylittänyt mies rojahtaa Joelin viereen, tarpeettoman lähelle, tarkastelee häntä häpeilemättä ja hengittää raskaasti. Joel kääntää katseensa baarimikosta mieheen ja katsoo tätä suoraan silmiin.

»Moi», Joel sanoo. »Miten menee?»

Joel tajuaa miehen humalan olevan jo syvää, sel-laista, josta on vaikea itse kampeutua ylös. Mies kuitenkin hätkähtää ja saa suunnattua utuisen katseensa suunnilleen sinne, missä Joelin silmät ovat.

»Oletkos poika juonut koskaan jallua?» mies kysyy ja läimäyttää lumilapion kokoisella kourallaan Joelin yläselkää. »Se jos mikä on äijien juoma!»

Joelia naurattaa. »Mä kyllä uskon, ettei sen juominen ole sukupuolesta kiinni.»

»Paskat», mies puhauttaa niin, että Joelin naamalle roiskuu sylkeä. Mies haisee savulle ja jollekin tunkkai-selle, märälle koiralle. »Älä poika höpötä.»

»En mä höpötäkään. Mä vaan toin ilmi mun mieli-piteen. Ja mä voin lyödä vaikka vetoa, että mun kaverit tuolla», Joel sanoo ja viittaa kädellään nurkkapöydän suuntaan, »kestää Jallua paljon paremmin kuin mä. Sukupuolesta riippumatta.»

Mies tuijottaa Joelia hetken ja rähähtää sitten nauramaan. Nauru on karheaa kuin raastinraudan pinta.

»Mä pidän susta», mies kähisee, »sä olet terävä. Terä-vä.»

»Niin olen kuullut», Joel hymyilee. »Tarjootko kieroksen?»

»Totta munassa», mies sanoo ja jatkaa yskänsekaista nauruaan. Mies viittoilee baarimikolle ja tilaa kuusi jallushottia ja kaksi olutta. Joel luettelee oman tilauksensa ja jatkaa sitten hyväntahtoista juttelua miehen kanssa. Joel saa tietää, että miehellä on kaksi lasta etelän merenrantakaupungissa ja ex-vaimo, joka ei voinut sietää metsästämistä.

»Olisihan se pitänyt arvata», mies avautuu, »että pieleen menee.»

Joel nyökyttelee myötätuntoisesti ja tarjoutuu kantamaan pyöreän juomatarjottimen pöytänsä. Myös tarjottimessa mainostetaan Jägermeisteria.

Joelin ja miehen saapuessa pöytänsä muut alkavat paukuttaa naarmuista pöydänkantaa uudestaan ja mölistä tavalla, joka saa Joelin tuntemaan itsensä tähdeksi. Juulia tarttuu Joelia rinnuksista ja kiskoo tämän kasvojensa korkeudelle. Suudelma on ahnas ja vähän sinne päin. Juulian hengitys on omenasiideristä sakea ja tämän silmät laiskistuneet entisestään.

»Tämä herra tässä», Joel sanoo ja viittoo miestä istumaan vapaaseen tuoliin, »lupasi tarjota meille koko illan.»

Muut hurraavat. Mies läsäyttää vasemmalla kädellä pöytää ja nostaa oikealla jallushotin ilmaan.

»Ja tämä herra tässä uhosi, että seurueen neidit kestävät viinaa häntä paremmin», mies kähähtää. »Onko näin?»

Vilja kohottaa Joelille kulmiaan, paukauttaa nyrkillään pöytää miestä matkiakseen ja kumooa oman shottinsa sanaakaan sanomatta. Joel virnistää miehelle ja kohauttaa harteitaan. *Mähän sanoin.*

Vilja kumartuu Joelin puoleen ja vie suunsa lähelle Joelin korvaa. »Mistä sä ton naarasit?»

»Tuolta tiskiltä vaan. Se kertoi mulle elämästään. Sillä on ollut ilmeisesti aika raskasta.»

»Raskasta», Vilja toistaa. »Eikö näillä kaikilla ole?» Hän viittilöi ympärilleen. »Katso nyt. Kaikki täällä näyttää eronneilta juupoilta.»

»Mitä sitten?»

»Ei kai mitään.»

»Niinpä», Joel hymyilee voitonriemuisesti. Vilja pyörittelee lasissaan olevaa pilliä eikä malta jättää asiaa siihen.

»Kerro mulle», Vilja inttää, »miksi sun pitää aina pelastaa kaikki?»

»Ei mun pidä», Joel korjaa, »mä haluan. Mulle tulee siitä hyvä olo.»

Vilja osoittaa pöydän toiselle puolelle. »Pelasta Juulia ensin ja hae sille vettä. Tai upota sen pää hanan alle, kummin vain.»

»Joo», Joel sanoo ja nauraa päälle tavalla, jonka vain hän osaa: hampaat näkyen ja niin, että kaikki muutkin muutaman neliömetrin säteellä alkavat automaattisesti hymyillä. Hän hakee Juulialle haalealla hanavedellä täytetyn tuopin, jonka pintaan painettu mainos on jo niin astianpesukoneen kuluttama, ettei siitä saa selvää. Juulia juo vedestä osan ja jatkaa humalaista avautumistaan miehen kanssa. Mies kertoo Juulialle samaa kertomusta kuin Joelille aikaisemmin.

»Olisihan se pitänyt arvata», mies mongertaa, »että pieleen menee!»

Istuttuaan hetken aloillaan Joel alkaa rentoutua. Alkoholin vaikutusta odotellessa hän ajattelee arkea ja sitä, kuinka se parhaimmillaan sujui kuin ammattilaispianistin soitto. Kaikki oli helppoa ja itsestään selvää. Pahimmillaan arki taas oli kaaosta: sitä, jos arkkitehdin pitäisi itse rakentaa suunnittelemansa talo. Joel ei ollut varma, oliko hän pianisti vai arkkitehti.

Joel tönäisee Viljan kylkeä. »Oonko mä pianisti vai arkkitehti?»

Vilja tuijottaa Joelia räpäyttämättä silmiään. »Mitä?»

»Oonko mä pianisti vai arkkitehti?»

»Niinku missä mielessä?»

»Ei se ole oleellista», Joel puuskahtaa, »ei yhtään oleellista. Vastaa nyt vaan! Pianisti vai arkkitehti?»

Vilja kumartuu ryystäämään loput juomasta. Nostaessaan päätään hän tuijottaa Joelia edelleen silmiään räpäyttämättä ja virnistää sitten leveästi.

»Pianoa soittava arkkitehti. Tai pianoja suunnitteleva arkkitehti. Sä oot kaikkea ja kaikessa mukana!»

»Mahtavaa», Joel hymyilee. Katsoessaan Viljaa hän huomaa aikaan ilmestyneen pienen hajamielisen viiveen. Ihmisen tietoisuus laahaa yleensä puoli sekuntia ulkomaailman tapahtumien ulkopuolella, mutta nyt viive tuntuu kasvaneen usealla sekunnilla. Joel kääntelee päätään edestakaisin eikä katse seuraa. Niin kuin hänen silmiinsä olisi tullut hetkellinen taittovirhe.

Pian Joelin jalat alkavat vispata. Ruotsalaisen euforiasta kertovan euroviisukappaleen alkaessa soida Joel singahtaa ylös. Hän kiipeää tuolille ja alkaa pomppia yhdellä jalalla. Vilja katsoo häntä oudoksuen,

muut nauravat ja osa seurueesta seuraa Joelin esimerkkiä.

Joel kohoaa ylös, ylemmäs kuin kukaan koskaan eikä mikään ole ikinä tuntunut yhtä hyvältä.

Mitä jää jäljelle ystävän kuoleman jälkeen?

Vilja ja Joel ovat erottamattomia. Kun Joelin mieli muuttuu yhä useammin mustaksi ja vuoroin impulsiiviseksi ja arvaamattomaksi, varmistuu diagnoosiksi kaksisuuntainen mielialahäiriö. Sairaus vie parhaan ystävän lopulta kokonaan. Viljan elämän on silti jatkuttava.

RIINA MATTILA käsittelee romaanissaan rankkaa aihetta sievistelemättä ja koskettavasti. Mattilan esikoisromaani *Järistyksiä* (WSOY, 2018) oli Lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-ehdokkaana ja voitti Minna Canthin perillinen -palkinnon.

9 789510 456224

www.wsoy.fi

N84.2

ISBN 978-951-0-45622-4